

YUQORI SINF O'QUVCHILARGA ONA- TILINI O'QITISH

METO'DIKASI

Sultanova Nilufar

Annotatsiya

Mazkur tezisda yuqori sinf o'quvchilariga ona tilini o'qitishning samarali metodik usullari tahlil etiladi. Unda til o'rganish jarayonida nutq madaniyati, grammatik bilimlarni chuqurlashtirish va kommunikativ kompetensiyani shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Shuningdek, dars jarayonlarida innovatsion yondashuvlar, interaktiv metodlar va zamonaviy o'quv vositalarining roli yoritiladi. Tadqiqotda ona tilini o'qitishda individual yondashuv va differensial ta'lim metodikasining ahamiyati misollar asosida ko'rsatib berilgan. Maqola ona tili o'qituvchilari, tilshunoslar hamda pedagogika sohasidagi mutaxassislar uchun foydali bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar. ona tili, yuqori sinf, metodika, interaktiv metod, innovatsion yondashuv, til o'rgatish, differensial ta'lim, kommunikativ kompetensiya, dars jarayoni.

Ona tili — har bir millatning ma'naviy boyligi, madaniyati va tarixiy xotirasini saqlovchi asosiy vositadir. Til orqali avlodlar o'rtasida uzviy aloqa ta'minlanadi, milliy tafakkur shakllanadi va rivojlanadi. Shu boisdan ham maktab ta'limida, xususan, yuqori sinf o'quvchilariga ona tilini o'qitish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, o'quvchilarda savodxonlikni oshirish, og'zaki va yozma nutqni rivojlantirish, grammatik bilimlarni chuqurlashtirish orqali ularning lingvistik tafakkurini shakllantirish bugungi kunda pedagogik metodikada muhim vazifalardan biri sanaladi.

Yuqori sinf o'quvchilari — bu aqliy, ijtimoiy va psixologik rivojlanish jihatidan murakkab bosqichda bo'lgan yosh toifasi bo'lib, ularning tilga bo'lgan munosabati, tahlil qilish va mulohaza yuritish qobiliyati ancha rivojlangan bo'ladi. Shuning uchun ham ona tilini o'qitish metodikasi bu bosqichda oddiy bilim berish bilan

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th June, 2025

cheklanmasdan, balki o'quvchining mustaqil fikrlashi, ijodkorlik salohiyati va tanqidiy tafakkurini rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lishi zarur.

Yuqori sinf o'quvchilariga ona tilini samarali o'rgatish bo'yicha ilg'or metodlar, interaktiv yondashuvlar, hamda zamonaviy o'quv vositalaridan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, dars jarayonida o'quvchilarning faolligini oshirish va ularni til vositasida fikrlashga o'rgatishning pedagogik asoslari o'rganiladi.

Ona tilini yuqori sinf o'quvchilariga o'rgatish bugungi kunda nafaqat bilim berish jarayoni, balki shaxsiy-ma'naviy kamolotga xizmat qiluvchi tizimli pedagogik faoliyat sifatida qaralmoqda. Chunki bu yosh toifasidagi o'quvchilar hayotiy qarorlar qabul qilish, ijtimoiy faollikni oshirish va mustaqil fikrlash bosqichiga kiradi. Ana shunday muhim davrda ularning til va nutq madaniyatini rivojlantirish — o'qituvchining eng muhim vazifalaridan biridir.

Ona tilini o'qitishning an'anaviy va zamonaviy metodlari. An'anaviy dars metodlari (ma'ruzali tushuntirish, mashqlar orqali mustahkamlash, og'zaki savol-javoblar) uzoq yillar davomida samarali qo'llanilgan bo'lsa-da, bugungi kunda interaktiv metodlar bilan to'ldirilganda yanada samarali natija beradi. Zamonaviy metodik yondashuvlar orasida quyidagilarni ajratib ko'rsatish mumkin:

- Klaster usuli — o'quvchilarning erkin fikrlashi va mavzuni tizimli tushunishini ta'minlaydi.
- “Aqliy hujum” (brainstorming) — nutq faolligini oshiradi va kreativlikni rag'batlantiradi.
- Rol o'ynash (rol o'yinlari) — tilni hayotiy vaziyatlarda qo'llash ko'nikmasini shakllantiradi.
- Debatlar — mantiqiy fikrlash, dalillash va savodli nutqga o'rgatadi.

Bu metodlar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularni faol ishtirok etishga undaydi.

Til kompetensiyalarini rivojlantirish. Yuqori sinf o'quvchilarida kommunikativ, grammatik, madaniy va sotsiolingvistik kompetensiyalarni shakllantirish — o'qitish strategiyasining asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Masalan, so'z boyligini oshirish uchun kontekstual topshiriqlar, matn bilan ishlash, sinonim-antonym

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th June, 2025

o'yinlari samarali hisoblanadi. Grammatik bilimlar esa qoida asosida emas, balki amaliy topshiriqlar orqali mustahkamlanishi kerak.

O'quv vositalari va texnologiyalardan foydalanish. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari, xususan, taqdimotlar, interaktiv doskalar, multimedia darsliklar va online platformalar (Quizlet, Kahoot, Wordwall va boshqalar) yordamida til o'rgatish yanada samarali kechadi. Bu orqali o'quvchining eshitish, ko'rish va yozish orqali idrok etish darajasi bir vaqtda faollashadi.

Differensial yondashuv va individual izlanishlar. Har bir o'quvchining til o'zlashtirish sur'ati, qiziqishi va nutq salohiyati har xil bo'lishi tabiiy. Shu sababli o'qituvchi darsda differensial yondashuvni qo'llashi zarur. Kuchli o'quvchilarga mustaqil mavzular bo'yicha izlanish topshiriqlari berilishi mumkin, sustroq o'quvchilarga esa ko'proq amaliy mashqlar taklif qilinadi. Bu yondashuv har bir o'quvchining imkoniyatlarini to'liq ochishga xizmat qiladi.

Ona tili darslarida milliy qadriyatlar targ'iboti. Yuqori sinf o'quvchilariga ona tilini o'rgatishda milliy qadriyatlar, folklor namunalar, xalq maqollari, adabiy misralar asosida tilshunoslik jihatlarini o'rgatish, ularning ruhiy-ma'naviy dunyosini boyitadi. Bu nafaqat til o'rgatish, balki vatanparvarlik, estetik tarbiya, ma'naviy ongni shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Yuqori sinf o'quvchilariga ona tilini o'qitish jarayoni — bu oddiy bilim berish emas, balki o'quvchining tafakkurini, estetik dunyoqarashini va nutq madaniyatini shakllantirishga yo'naltirilgan murakkab pedagogik faoliyatdir. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, til o'rgatishda faqat an'anaviy usullarga tayanish o'quvchining faolligini sustlashtiradi, zero bugungi davr talabi — o'quv markazli, interaktiv va innovatsion yondashuvlardan samarali foydalanishdir.

Ona tilini o'rgatishda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, dalillash, bahs yuritish ko'nikmalarini shakllantirish muhim o'rin tutadi. Bunda klaster, aqliy hujum, rolli o'yinlar, munozara kabi metodlar katta amaliy samara beradi. Bundan tashqari, differensial yondashuv va individual izlanishlarga rag'batlantirish orqali har bir o'quvchining ichki salohiyatini ochish mumkin.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th June, 2025

Zamonaviy texnologiyalarni darsga integratsiya qilish, multimediami vositalardan foydalanish, ona tilini milliy madaniyat bilan uyg'un holda o'rgatish bugungi metodikaning ajralmas tarkibiy qismiga aylanmoqda. Ushbu yondashuvlar yuqori sinf o'quvchilarining ona tiliga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularni o'z fikrini aniq, mantiqiy va adabiy ifodalashga o'rgatishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Muxammadjonovna, S. N. (2022). SINFLAR KESIMIDA ONA TILIDAN TAKRORLASH DARSLARINI TASHKIL ETISH USULLARI VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(8), 789-796.
2. TA'LIM, O. Z. R. X., TA'LIMI, V. X. V. X., MALAKASINI, X. Q. T. V. U., & MARKAZI, O. H. ONA TILI VA ADABIYOT FANINI O'QITISH METODIKASI.-
3. Xasanboevna, N. Y. (2023). BUGUNGI KUNDA KASB-HUNAR MAKTABLARIDA ONA TILI VA ADABIYOT FANLARINI O'QITISHDA FOYDALANILADIGAN INTERFAOL METODLAR. Journal of new century innovations, 12(4), 110-112.
4. Rahmiddin, S. (2022). ONA TILI VA ADABIYOT DARSLARINI ZAMONAVIY METODLAR ASOSIDA TASHKILLASH YUZASIDAN USLUBIY TAVSIYALAR. PEDAGOG, 5(5), 229-232.
5. Erkinovna, D. V. (2021). Yuqori Sinflarda Ona Tili Va Adabiyot Darslarida Interfaollikni Oshiruvchi Metodlar Va Ularning Samaradorligi. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 1(5), 382-387.